

GERMANIYA TAJRIBASI ASOSIDA “BIZNES ASOSLARI” FANINI O‘QITISHDA DUAL TA’LIM YONDASHUVINI QO‘LLASH METODIKASI

*Andijon viloyati Andijon tuman 1-son
texnikumi Maxsus fan o‘qituvchisi*

Usmanova Dilfuzaxon

Email. diltuzausmanova0424@gmail.com

ANNOTATSIYA Ushbu maqolada Germaniya ta’lim tizimi tajribasi asosida “Biznes asoslari” fanini o‘qitishda dual ta’lim yondashuvini qo‘llashning nazariy va metodik jihatlari tahlil qilingan. Tadqiqotda dual ta’lim modelining mohiyati, uning kasbiy ta’lim tizimidagi o‘rni hamda o‘quvchilarda tadbirkorlik kompetensiyalarini shakllantirishdagi samaradorligi yoritilgan. Shuningdek, innovatsion pedagogik metodlar va korxonalar bilan hamkorlik mexanizmlarini joriy etish bo‘yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: dual ta’lim, biznes asoslari, Germaniya tajribasi, kasbiy ta’lim, kompetensiya, metodika, innovatsion o‘qitish.

ANNOTATION This article analyzes the theoretical and methodological aspects of applying the dual education approach in teaching the subject “Business Fundamentals” based on the German educational experience. The study examines the essence of the dual education model, its role in vocational education, and its effectiveness in developing entrepreneurial competencies among students. It also provides scientific and practical recommendations for implementing innovative teaching methods and strengthening cooperation with enterprises.

Key words dual education, business fundamentals, German experience, vocational education, competencies, methodology, innovative teaching.

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические и методические аспекты применения дуального обучения при преподавании предмета «Основы бизнеса» на основе опыта Германии. Анализируется сущность дуальной модели, её роль в системе профессионального образования и эффективность формирования предпринимательских компетенций у обучающихся. Также представлены научно-практические рекомендации по внедрению инновационных педагогических методов и механизмов сотрудничества с предприятиями.

Ключевые слова основы бизнеса, опыт Германии, профессиональное образование, компетенции, методика, инновационное обучение.

KIRISH Bugungi kunda jahon miqyosida kasbiy ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, uni mehnat bozori talablariga moslashtirish hamda raqobatbardosh

mutaxassislar tayyorlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Global iqtisodiyotning tez sur'atlarda rivojlanishi, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi hamda biznes jarayonlarining murakkablashuvi ta'lim tizimidan nafaqat nazariy bilim, balki amaliy kompetensiyalarga ega kadrlar tayyorlashni talab etmoqda.

Ayniqsa, "Biznes asoslari" fanini o'qitishda o'quvchilarda iqtisodiy fikrlash, tadbirkorlik ko'nikmalari va real biznes muhitida qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki ushbu fan kelajak mutaxassislarining iqtisodiy savodxonligini oshirish, ularni bozor iqtisodiyoti sharoitida faol ishtirok etishga tayyorlashga xizmat qiladi.

Mazkur jarayonda Germaniya ta'lim tizimi alohida ilmiy-amaliy ahamiyatga ega bo'lib, u dunyoda eng samarali kasbiy ta'lim modellaridan biri sifatida tan olingan. Germaniyada keng qo'llanilayotgan **dual ta'lim tizimi** nazariya va amaliyotni uzviy bog'lagan holda o'quvchilarning kasbiy tayyorgarligini oshirishga qaratilgan. Ushbu tizimda o'quvchilar bir vaqtning o'zida ta'lim muassasasida nazariy bilim oladilar va korxonalarda real ishlab chiqarish yoki biznes jarayonlarida ishtirok etadilar.

Dual education system modeli nafaqat Germaniya iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga, balki yoshlarning tez ish bilan ta'minlanishiga ham katta hissa qo'shmoqda. Shu sababli ushbu modelni boshqa davlatlar, jumladan O'zbekiston kasbiy ta'lim tizimiga tatbiq etish dolzarb ilmiy-amaliy masalalardan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda kasbiy ta'lim tizimini takomillashtirish, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish hamda dual ta'lim elementlarini joriy etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu borada qabul qilinayotgan normativ-huquqiy hujjatlar ta'lim jarayonini zamonaviy talablar asosida tashkil etishga xizmat qilmoqda.

"Biznes asoslari" fanini o'qitishda dual ta'lim yondashuvini qo'llash o'quvchilarning nafaqat nazariy bilimlarini mustahkamlash, balki ularni real biznes muhitida amaliy tajriba bilan boyitish imkonini beradi. Bu esa o'z navbatida ularning tadbirkorlik kompetensiyalarini rivojlantirish, mustaqil fikrlash qobiliyatini oshirish va kelajakda o'z biznesini yuritishga tayyorlashga xizmat qiladi.

Shu nuqtai nazardan, ushbu maqolaning asosiy maqsadi Germaniya tajribasi asosida "Biznes asoslari" fanini o'qitishda dual ta'lim yondashuvining nazariy-metodik asoslarini tahlil qilish hamda uni kasbiy ta'lim jarayoniga samarali tatbiq etish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iboratdir.

TADQIQOT METADALOGIYASI

Dual ta'lim modelining nazariy-pedagogik asoslari. Dual ta'lim tizimi kasbiy ta'limning innovatsion modeli bo'lib, u o'quv jarayonini ikki asosiy muhitda — ta'lim muassasasi va ishlab chiqarish (yoki biznes) korxonasida parallel ravishda amalga oshirishga asoslanadi. Ushbu modelning asosiy g'oyasi — nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uzviy integratsiya qilish orqali o'quvchilarning kasbiy

kompetensiyalarini shakllantirishdir. Dual education system Germaniyada muvaffaqiyatli joriy etilgan bo‘lib, u “o‘rganish orqali ishlash va ishlash orqali o‘rganish” tamoyiliga asoslanadi. Ushbu yondashuv o‘quvchilarning real mehnat sharoitiga moslashuvini tezlashtiradi va ularning kasbiy tayyorgarlik darajasini oshiradi.

“Biznes asoslari” fanida dual ta’limning didaktik imkoniyatlari. “Biznes asoslari” fanini o‘qitishda dual ta’lim yondashuvi quyidagi didaktik imkoniyatlarni yaratadi: iqtisodiy tushunchalarni real biznes jarayonlari bilan bog‘lash; tadbirkorlik fikrlashini shakllantirish; moliyaviy qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish; o‘quvchilarda amaliy muammolarni hal qilish kompetensiyasini shakllantirish. Bu yondashuv o‘quvchini passiv bilim oluvchidan faol ishtirokchiga aylantiradi va uning mustaqil fikrlashini kuchaytiradi.

Dual ta’limni tashkil etishning metodik bosqichlari. Dual ta’limni samarali tashkil etish quyidagi bosqichlar asosida amalga oshiriladi:

o‘quv dasturini korxonalar ehtiyojlariga moslashtirish; hamkor korxonalarni tanlash;

o‘quvchilarni amaliyotga yo‘naltirish. Nazariy tayyorgarlik bosqichi. biznes asoslari bo‘yicha fundamental bilimlarni berish; case-study va muammoli vaziyatlarni tahlil qilish; iqtisodiy modellarni o‘rganish.

Amaliy bosqich o‘quvchilarning korxonalarda ishtirok etishi; marketing, sotuv, boshqaruv jarayonlarini kuzatish; real biznes vazifalarini bajarish.

Baholash bosqichi kompetensiyalar asosida baholash; mentorlar fikri; amaliy hisobot va loyiha taqdimoti.

Germaniya tajribasida dual ta’lim samaradorligi tahlili. Germaniya tajribasi shuni ko‘rsatadiki, dual ta’lim tizimi: yoshlarning erta ish bilan ta’minlanishiga yordam beradi; nazariya va amaliyot o‘rtasidagi tafovutni kamaytiradi; malakali kadrlar tayyorlash sifatini oshiradi; biznes va ta’lim o‘rtasida barqaror hamkorlikni ta’minlaydi.

Shu sababli Germaniya modeli dunyo bo‘ylab eng samarali kasbiy ta’lim tizimlaridan biri sifatida e’tirof etilgan.

“Biznes asoslari” fanini o‘qitishda innovatsion metodlar integratsiyasi. Dual ta’lim samaradorligini oshirish uchun quyidagi innovatsion metodlar qo‘llaniladi:

Real biznes muammolarini tahlil qilish va yechim ishlab chiqish.

Tadbirkor–investor–mijoz modelida dars tashkil etish.

O‘quvchilar kichik biznes loyihasini yaratadi va boshqaradi.

Virtual biznes muhiti orqali qaror qabul qilishni o‘rganish.

Dual ta’limni joriy etishdagi muammolar. Amaliyotda quyidagi muammolar uchraydi: korxonalarda o‘quvchilar uchun yetarli sharoit yo‘qligi; o‘qituvchilarning amaliy biznes tajribasi yetishmasligi; o‘quv dasturlarining moslashuvchan emasligi;

monitoring tizimining yetarli darajada rivojlanmaganligi.

Muammolarni bartaraf etish va takomillashtirish yo‘llari. Dual ta‘lim tizimini samarali joriy etish uchun quyidagi chora-tadbirlar muhim: ta‘lim muassasalari va biznes korxonalar o‘rtasida strategik hamkorlikni kuchaytirish; o‘qituvchilarni korxonalarda stajirovka qilish; raqamli monitoring va baholash tizimini joriy etish; o‘quv dasturlarini bozor ehtiyojlariga moslashtirish; startap va kichik biznes loyihalarini dars jarayoniga integratsiya qilish.

Dual ta‘limning istiqboldagi rivojlanish yo‘nalishlari. Kelajakda dual ta‘lim tizimini rivojlantirish quyidagi yo‘nalishlarda amalga oshirilishi mumkin: sun‘iy intellekt asosida o‘qitish va monitoring; virtual biznes laboratoriyalar; xalqaro hamkorlik dasturlari; raqamli iqtisodiyotga mos kompetensiyalarni shakllantirish.

XULOSA VA TAKLIFLAR Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, Germaniya tajribasi asosida “Biznes asoslari” fanini o‘qitishda dual ta‘lim yondashuvi zamonaviy kasbiy ta‘lim tizimining eng samarali metodlaridan biri hisoblanadi. Ushbu yondashuv nazariy bilimlar va amaliy faoliyatni integratsiya qilish orqali o‘quvchilarning iqtisodiy fikrlashini, tadbirkorlik kompetensiyalarini hamda real biznes muhitida qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, dual ta‘lim tizimi o‘quv jarayonini faqat auditoriya bilan cheklab qo‘ymasdan, uni real ishlab chiqarish va biznes muhiti bilan uzviy bog‘laydi. Natijada o‘quvchilar nafaqat nazariy bilimga ega bo‘ladilar, balki amaliy tajriba orqali mustaqil ishlash, muammolarni hal qilish va biznes jarayonlarini boshqarish ko‘nikmalarini ham egallaydilar.

Dual education system tajribasi asosida shuni ta‘kidlash mumkinki, ushbu model mehnat bozori bilan ta‘lim tizimi o‘rtasidagi tafovutni sezilarli darajada kamaytiradi, bitiruvchilarning ishga joylashish darajasini oshiradi hamda iqtisodiyot uchun malakali kadrlar tayyorlashni tezlashtiradi.

Shuningdek, tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, “Biznes asoslari” fanini dual ta‘lim asosida o‘qitishda innovatsion metodlardan (case-study, role-play, project-based learning va simulation) foydalanish o‘quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi hamda ularning amaliy kompetensiyalarini kuchaytiradi. Bu esa o‘quv jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Biroq amaliyotda bir qator muammolar ham mavjud bo‘lib, ular orasida korxonalarining yetarli darajada jalb etilmasligi, o‘qituvchilarning amaliy biznes tajribasi yetishmasligi va o‘quv dasturlarining moslashuvchan emasligi asosiy o‘rin tutadi. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun ta‘lim muassasalari va biznes sektori o‘rtasida strategik hamkorlikni kuchaytirish, o‘qituvchilarni amaliy stajirovkalardan o‘tkazish hamda raqamli monitoring tizimlarini joriy etish zarur.

Umuman olganda, dual ta‘lim yondashuvi “Biznes asoslari” fanini o‘qitishda nafaqat ta‘lim sifatini oshiradi, balki o‘quvchilarning kelajakdagi kasbiy

muvaffaqiyatiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli ushbu modelni kasbiy ta'lim tizimiga keng joriy etish O'zbekiston ta'lim tizimini xalqaro standartlarga yaqinlashtirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Kelgusida ushbu yo'nalishda raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt asosidagi o'qitish tizimlari hamda xalqaro tajribani integratsiya qilish orqali dual ta'lim modelini yanada takomillashtirish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risida qonun. Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining kasbiy ta'lim tizimini rivojlantirishga oid qarorlari (VM-900, VM-187, VM-430). Toshkent, 2021–2023.
3. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Kasbiy ta'lim standartlari va o'quv dasturlari. Toshkent, 2022.
4. UNESCO. *Technical and Vocational Education and Training (TVET)*. Paris, 2016.
5. World Bank. *Skills Development in Uzbekistan: Education Reform Report*. Washington DC, 2020.
6. Faxriddin B., No'monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – T. 4. – №. 1. – C. 333-337.
7. Qurbonazarov S. et al. ANALYSIS OF THE FUNDAMENTALS OF MATHEMATICAL MODELING OF WHEEL MOVEMENT ON THE ROAD SURFACE OF CARS EQUIPPED WITH ABS //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – T. 4. – №. 8. – C. 45-50.
8. Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O'ZO'ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRINI TAHLIL QILISH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 47. – №. 4. – С. 81-87.
9. Xusinovich T. J., Ro'zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O'RGANISH.
10. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – Т. 5. – №. 5. – С. 787-791.
11. Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдуқаҳоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ//<https://www.iupr.ru/6-121-2024>
https://www.iupr.ru/files/ugd/b06fdc_15c4798c874a4ddab326a52bd3af34ea.pdf?index=true
11. Xusinovich T. J., Ro'zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O'RGANISH.

12. Farxadjonovna, Bekimbetova Elmira, and Abduqahorov No‘monbek. "STARTING ENGINES AT LOW TEMPERATURES." *Multidisciplinary Journal of Science and Technology* 5.2 (2025): 83-87.
13. Xusinovich, Turdialiyev Jonibek, and Mo‘minov Nurali Ro‘zibayevich. "M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O‘RGANISH."
14. Абдуқаҳоров Н., Турдиалиев Ж., Мўминов Н. АВТОМОБИЛИ М1 В РАЗНЫХ УСЛОВИЯХ АНАЛИЗ И ПАРАМЕТРЫ ТОРМОЖЕНИЯ УЧИТЬСЯ //Журнал научно-инновационных исследований в Узбекистане. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 377-386.
15. Каршиев Ф. У., Абдуқаҳоров Н. ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ //Экономика и социум. – 2024. – №. 6-2 (121). – С. 1142-1145.
16. Oybek o‘g A. N. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILLARDA TORMOZLASH JARAYONIDAGI TEBRANISHLAR VA ULARNING TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA‘SIRI //PEDAGOGS. – 2025. – Т. 92. – №. 1. – С. 127-132.
17. Xuzriddinovich B. F. et al. SURXONDARYO VILOYATIDAGI TABIIY-IQLIM SHAROITLARIDA AVTOMOBILLARNING ISH SHAROITLARINI TASNIFLASH //Tadqiqotlar. – 2025. – Т. 63. – №. 2. – С. 26-32.
18. Abduqahorov N., Turdialiyev J., Mo‘minov N. M1 VEHICLES IN DIFFERENT ENVIRONMENTS ANALYSIS AND PARAMETERS OF BRAKING LEARN //Journal of science-innovative research in Uzbekistan. – 2024. – Т. 4. – №. 4. – С. 377-386.
19. Абдуқаҳоров Н., Турдиалиев Ж., Мўминов Н. АВТОМОБИЛИ М1 В РАЗНЫХ УСЛОВИЯХ АНАЛИЗ И ПАРАМЕТРЫ ТОРМОЖЕНИЯ УЧИТЬСЯ //Журнал научно-инновационных исследований в Узбекистане. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 377-386.
20. Oybek o‘g A. N. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILLARDA TORMOZLASH JARAYONIDAGI TEBRANISHLAR VA ULARNING TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA‘SIRI //PEDAGOGS. – 2025. – Т. 92. – №. 1. – С. 127-132.
21. Bakhrarov F., Abdukahorov N., Tilavkobilova D. Analysis of the braking path of cars equipped with ABS in different environments //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – Т. 3268. – №. 1. – С. 020052.
22. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABC BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Экономика и социум. – 2024. – №. 6-1 (121). – С. 334-337.
23. O‘G‘Li A. A. U., Raxmatovich K. M., Shoykulovich A. O. UZUN QOZIQLI BARABANNI PAXTA TARKIBIDAN OG‘IR ARALASHMALARNI AJRATISHGA TA‘SIRINI NAZARIY O‘RGANISH NATIJALARI //Механика и технология. – 2025. – Т. 1. – №. 18. – С. 133-139.

24. Raхmatovich K. M. URUG ‘TOZALASH MASHINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASH //Механика и технология. – 2024. – №. 2 (9) Спецвыпуск. – С. 79-86.
25. Astanakulov K. D. et al. The separation of light impurities of safflower seeds in the cyclone of the grain cleaning machine //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2020. – Т. 614. – №. 1. – С. 012141.
26. Karimov M. R. et al. Safflower seed cleaning machine and determining the rotational speed of its supplying roller //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2021. – Т. 868. – №. 1. – С. 012050.
27. O‘G‘Li A. A. U., Raхmatovich K. M., Shoykulovich A. O. UZUN QOZIQLI BARABANNI PAXTA TARKIBIDAN OG ‘IR ARALASHMALARNI AJRATISHGA TA‘SIRINI NAZARIY O‘RGANISH NATIJALARI //Механика и технология. – 2025. – Т. 1. – №. 18. – С. 133-139.
28. Raхmatovich K. M. URUG ‘TOZALASH MASHINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASH //Механика и технология. – 2024. – №. 2 (9) Спецвыпуск. – С. 79-86.
29. Astanakulov K. D. et al. The effect of safflower oil (*Carthamus Tinctorius L.*) and inositol supplementation on egg production.
30. Raхmatovich K. M. URUG ‘TOZALASH MASHINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASH //Механика и технология. – 2024. – №. 2 (9) Спецвыпуск. – С. 79-86.
31. Bazaluk O. et al. Improving energy efficiency of grain cleaning technology //Applied Sciences. – 2022. – Т. 12. – №. 10. – С. 5190.
32. Ishmuradov S. U., Abdumajidov R. B. Determination results of disc plough hang mechanism and support disc parameters //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2022. – Т. 1076. – №. 1. – С. 012039.
33. Raхmatovich K. M. URUG ‘TOZALASH MASHINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASH //Механика и технология. – 2024. – Т. 5. – №. Спецвыпуск 2. – С. 79-86.
34. Safarov N. K., Karimov M. R. Testing the development of a seed extraction device with acceptable parameters and studying the influence on the technological indications of saw fiber separation //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2022. – Т. 1076. – №. 1. – С. 012072.
35. Karimov M. R. Researching the parameters sieve of the safflower seed cleaner machine //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2021. – Т. 868. – №. 1. – С. 012054.
36. Astanakulov K. D. et al. The effect of safflower oil (*Carthamus Tinctorius L.*) and inositol supplementation on egg production.